

■ KAKO SE UČIO JEZIK – POGLED U ISTORIJU GLOTODIDAKTIKE: OD PRAPOČETAKA DO DRUGOG SVETSKOG RATA

Julijana Vučo, *Kako se učio jezik - pogled u istoriju glotodidaktike od prapočetaka do Drugog svetskog rata*, Beograd, Filološki fakultet, 2009, 317

Knjiga dr Julijane Vučo bavi se učenjem i nastavom stranih jezika kroz istoriju, posmatrajući odnose društveno-istorijskih i civilizacijsko-kulturoloških veza.

Delo je podeljeno u pet poglavlja koja su naslovljena na sledeći način:

- I PRVI TRAGOVI: NEKADA DAVNO PRE ŠEST HILJADA GODINA
- II JEZIK KAO UZOR DRUGIMA: EGIPAT I GRČKA
- III LATINSKI, GRČKI I OSTALI: OD ANTIČKOG RIMA DO RENESANSE
- IV OD RENESANSE DO XIX VEKA: NE SAMO LATINSKI
- V DEVETNAESTI VEK: KA NOVOM METODU, KA NOVOJ NAUCI

Ovaj hronološki uvid u glotodidaktiku se završava pred početak Drugog svetskog rata, kada primenjena lingvistika počinje svoj razvoj kroz interakciju sa raznim drugim humanističkim i društvenim naukama i kada se formira Teorija usvajanja L1 i L2.

Autorka knjigu otvara nizom pitanja koja se iznova postavljaju svima nama kojima je ova materija bliska, ali i svima onima koji su bar na trenutak malo ozbiljnije razmišljali o jeziku i pitali se: „Ko uči strani jezik?... Gde se uči?... Ko može svemu tome da podučava?... Šta se događalo kroz istoriju?... Kako se učio jezik?...“ (14, 15). Na taj način se u ovoj knjizi i definiše glotodidaktika kao nauka. Govoreći dalje o terminu glotodidaktika, autorka razmatra njegovu teorijsku i praktičnu stranu, kao i mesto glotodidaktike među ostalim naukama.

Dr J. Vučo knjigu opisuje kao „hronološko putovanje kroz šest hiljada godina svedočanstava o učenju i nastavi stranih jezika“. (31)

U prvom poglavlju autorka nas podseća da je potreba za dvojezičnošću prirodna, bilo da se radi o ekonomskoj potrebi ili samo o razmeni ideja. Ali prve gramatike, kao na primer Paninijeva gramatika sanskrita, nisu bile namenjene učenju stranog jezika već opisivanju maternjeg jezika. To nam svedoči o tome da je čovek vrlo rano razmišljao o jeziku kao fenomenu.

* Kontakt podaci (Email): milichica2001@yahoo.com

U knjizi autorka spominje dva perioda dvojezičnosti, period od pre nove ere i onaj posle nove ere. Za prvi period dr J. Vučo vezuje akadski, aramejski i grčki jezik, a za drugi period grčki, latinski i arapski.

Kada su sami počeci glotodidaktike u pitanju, teško je doneti istinite zaključke o tome i precizno opisati procese koji su bili deo učenja jezika, jer u tom periodu ne postoje pouzdani pisani podaci. Ipak, neosporno je da su se jako rano pojavile prve potrebe za učenjem jezika, pre svega potreba za usmenom komunikacijom, ali i za pismenom. Neosporno je i to da su naši preci poznavali više jezika, ali, kada su u pitanju metode učenja koje su koristili, ne može se mnogo toga pouzdanog reći. Na neka pitanja glotodidaktike se donekle i može odgovoriti. Na primer, zna se da su u ta drevna vremena strani jezik učili budući vladari, sveštenici, pisari i sl. Zna se i da se jezik učio iz starih književnih dela, prepisivanjem raznih tekstova...

U nastavku knjige autorka predstavlja najranije metode učenja jezika. U to vreme strani jezik se usvajao na isti način kao što se usvaja i maternji jezik jer su govornici bili u stalnom kontaktu sa jezikom, uronjeni u sredinu u kojoj se taj jezik govorio, a u školama su predavači stranog jezika bili izvorni govornici tog jezika. Prilikom učenja stranog jezika najviše pažnje posvećivalo se gramatici, ortografiji, leksici, čitanju i prevođenju. Čitanje naglas je bilo izuzetno cenjena jezička aktivnost. Smatralo se da ono doprinosi boljem izražavanju i razumevanju. Dosta toga je moralo da se nauči napamet, a gramatika je više bila vezana za pravilan izgovor. Retorika i filozofija imale su primat među nastavnim predmetima. Dijalozi koji su se učili napamet u tom periodu mogli bi da se poistovete sa onim što danas nazivamo 'role play'. Reči iz rečnika su se takođe učile napamet.

Početak smrti latinskog jezika je samo jedan od brojnih aspekata kojima autorka posvećuje pažnju u ovom delu knjige. Latinski jezik koji se smatrao večnim, počinje da se doživljava kao artifičijelan u poređenju sa narodnim govornim jezicima.

Renesansa, izuzetan period u ljudskoj istoriji, u svesti čoveka donosi promene koje se neizbežno odražavaju i na odnos prema učenju stranih jezika. U delu knjige posvećenom ovom periodu, pa sve do XIX veka, autorka se bavi brojnim pojedincima i njihovim uticajima. Nailazimo na imena poput Martina Lutera, Ser Tomasa Eliota, Viljema Bata, Džona Loka, Opata Pliša i mnogih drugih. Nimalo ne iznenađuje činjenica da se radi o ljudima koji „prevazilaze ograničenja pojedinačnih i različitih polja znanja i delanja.“ (120) U pitanju su humanisti, sveštenici, filozofi, pedagogi, diplomate, pisci, kartografi, matematičari. Za ovaj period vezujemo dve zasebne struje koje koegzistiraju i povremeno se prepliću. Tako je, sa jedne strane, učenje jezika imalo za cilj sticanje tzv. komunikativne kompetencije kako bi govornik mogao u različite svrhe da se koristi tim jezikom; dakle, u pitanju je bio praktičan cilj. Sa druge strane, učenje jezika imalo je i formalni cilj, tj. izučavanje gramatičkih pravila jednog jezika radi sticanja lingvističkih znanja.

U XIX veku nastaje gramatičko-prevodni metod koji i danas egzistira među onima koji smatraju da je učenje jezika intelektualna disciplina. Akcenat je ponovo bio na klasičnim jezicima, jer se mislilo da oni jačaju mentalnu snagu ljudi. Jezik se učio da bi se potvrdila sposobnost ljudskog uma. Gramatičko-prevodni metod gotovo u potpunosti izostavlja veštine govora i slušanja. Njegovi nedostaci su neosporni, ali on i dalje postoji. A onda krajem XIX i u prvoj polovini XX veka dolazi do pojavljivanja direktnog metoda,

koji se još naziva i prirodan, racionalan, moderan metod i koji se nastavlja na tradiciju funkcionalnog učenja jezika, njegove primene. U V poglavlju knjige nailazimo na imena kao što su Johan Hajnrh Zajdenstiker, Džejms Hamilton, Tomas Arnold, Klod Marsel itd.

Ono što ovoj knjizi znatno povećava vrednost jeste autorkina svest o tome da se pri proučavanju date teme nikako ne sme izostaviti politička, društvena i kulturna istorija sveta, i dr Julijana Vučo ih uspešno inkorporira u komplikovanu priču o učenju jezika kroz vekove. Koristan je i predlog autorke da se poslužimo nekim od izvora koje navodi ukoliko nas neka od navedenih činjenica naročito zainteresuje. U knjizi je dat naučno utemeljen prikaz svih postojećih dokumenata iz ove oblasti. Referentna literatura koja je zaista obimna, kao i preko pedeset internet adresa, idu u prilog izuzetnoj akademskoj kompetenciji dr Julijane Vučo.

Ovom knjigom obuhvaćen je široki geografski areal, kao i veliki hronološki okviri, ali se autorka u tom prostoru i vremenu odlično snalazi i ne samo da prepoznaje već i razume i tumači glotodidaktičku praksu iz prošlosti. Delo Julijane Vučo je pionirski pokušaj da se iz ugla savremene metodike sagleda istorijat nastave i učenja stranih jezika. Dr Vučo uspešno suprotstavlja učenje jezika sociokulturnom okruženju svake sredine i epohe koju u svojoj knjizi spominje. Autorka se bavi svim faktorima koji su uticali na nastavu stranih jezika kroz istoriju, a to su pre svega društveni uslovi, zatim, metodi, oblici i sadržaj nastave, ciljevi i zadaci, literatura korišćena u nastavi itd. Posebno je interesantno pratiti pojave novih metodoloških pravaca i trendova, njihovo smenjivanje i međusobne uticaje.

Dr Vučo odlučuje da svoje istraživanje zaustavi u trenutku velike istorijske krize, pred početak Drugog svetskog rata, kada nastaje novo doba u primenjenoj lingvistici. Šta se dešavalo od Drugog svetskog rata pa do danas ostaje tema za neko drugo istraživanje i nadamo se da će dr Juljana Vučo ispuniti obećanje dato na kraju knjige, i da će upravo to biti njen sledeći poduhvat.